

SpiNeT

Postbus 48, 6590 AA Gennepe
secretariaat-cssp@missie-geest.nl
www.missie-geest.nl
IBAN NL72RABO0116166444
BIC RABONL2U

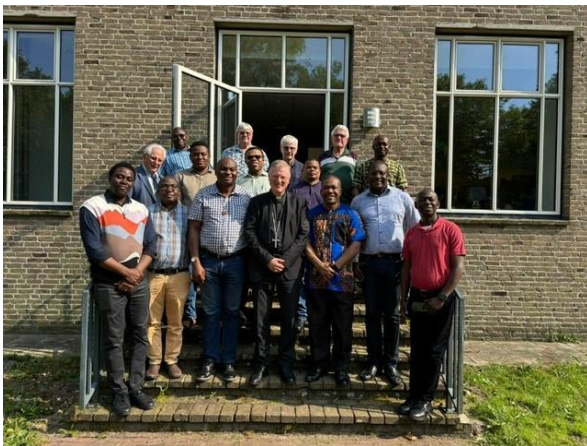
SPIRITIJS NEDERLANDS TIJDSCHRIFT

Jaargang 80 no. 1

januari – februari 2025

Nieuw provinciaal bestuur

Het provinciaal bestuur van de Nederlandse provincie van de congregatie van de H. Geest is sinds september 2024 als volgt samengesteld:
Callistus Offor: provinciaal
Clement Amoako: raadslid en 1ste assistent
Leo Gottenbos: raadslid en 2de assistent
François Numbi: raadslid
Candido Luhuma: raadslid en
John Onoja: provinciaal econoom en raadslid

Deze foto is gemaakt tijdens het Kapittel, dat werd gehouden in abdijhof Marienkroon in Nieuwkuijk van 24 tot 28 juni 2024.

Spinet digitaal ontvangen?
Stuur een e-mail naar pb-secretariaat@missie-geest.nl

De missionaire samenwerking tussen spiritijnen en de leden van de MOV-groep (GEMERT-BAKEL) bij de ontwikkeling van het onderwijs in MOBAYE

De Centraal-Afrikaanse Republiek, met een oppervlakte van 622.436 km², ligt in het centrum van Afrika zelf en grenst in het noorden aan Tsjad, in het noordoosten aan Soedan, in het zuidoosten aan Zuid-Soedan en in het westen aan de twee Congo's en Kameroen. De hoofdstad is Bangui en telt ongeveer zeven miljoen inwoners. Het land beschikt over een grote agrarische rijkdom en veel delfstoffen, zoals goud, diamanten en uranium. De belangrijkste bronnen van inkomsten zijn diamanten, hout, koffie en tabak. De overheersende religies zijn het christendom (80%), de islam (10,1%) en de traditionele Afrikaanse godsdienst (9,9%).

Al tien jaar lang kent de Centraal-Afrikaanse Republiek geen stabiliteit meer op vele niveaus: politiek, sociaal en economisch. Er zijn herhaaldelijk staatsgrepen en oorlogen die in burgeroorlogen ontaarden. Bovendien is er corruptie en slecht bestuur. In 2013 vond er een staatsgreep plaats onder leiding van de rebellengroep Seleka. Er is niets veranderd. Het land is nog steeds in armoede gedompeld ondanks de verschillende verkiezingen die in 2016 en 2021 zijn gehouden. Daarnaast is de onveiligheid in het land altijd nog groot. Er zijn VN-soldaten die moeten bijdragen aan het herstel van de staat. Ook de Centraal-Afrikaanse strijdkrachten (rebellengroepen?) die ondersteund worden door de Wagner-groep uit Rusland, hebben hierbij hun inbreng.

Deze toestand van ellende en onzekerheid waarin het land verkeert, heeft ook zijn weerslag op de kerk van Centraal-Afrika. Zij zet zich actief in voor het herstel van de menselijke waardigheid. Naast haar pastorale missie biedt zij maatschappelijke ondersteuning, met name op het gebied van onderwijs en gezondheidszorg.

Vorig jaar heeft de kerk van Centraal-Afrika haar 130-jarig jubileum van de evangelisatie gevierd. Een verhaal dat in 1894 begon met Mgr. Prosper Augouard, een spiritijnse missionaris, die op 13 februari 1894 de eerste parochiekerk in Bangui stichtte. De missionering in het oosten van het land werd toevertrouwd aan de Nederlandse spiritijnen, die in deze onzekere tijden inspirerende voorbeelden zijn zoals bijv. Mgr. Antoine Maanicus (eerste bisschop van Bangassou). Deze dappere missionarissen trotseerden de moeilijkheden om de Blijde Boodschap te zaaien en menselijke waardigheid te geven aan de volkeren van Centraal-Afrika. Tegenwoordig blijven deze voormalige Nederlandse missionarissen, van wie de meesten vanwege hun leeftijd naar Nederland zijn teruggekeerd, de missionering in de Centraal-Afrikaanse Republiek ondersteunen. Deze missionaire ijver van de Nederlandse spiritijnen wordt voortgezet door mannen en vrouwen van goede wil uit hetzelfde land. Wij noemen bijvoorbeeld de MOV-groepen die met name steun verlenen aan het onderwijs en scholing in Mobaye (Zuidoost Centraal-Afrika), waar de spiritijnen nog steeds actief zijn.

Deze steun heeft al veel positieve gevolgen gehad voor de scholing en vorming van de kinderen van Mobaye. Hierbij moet gezegd worden dat 90% van de kinderen analfabeet is. Dankzij deze donaties kunnen wij, de huidige spiritijnen van Mobaye, elk jaar een aanzienlijke bijdrage leveren aan een goede opleiding voor kinderen.

Met deze financiële donaties hebben wij er voor kunnen zorgen dat de school het hele schooljaar open kan blijven, dat de salarissen van de leerkrachten betaald worden en de schoolgebouwen onderhouden worden. Maar met behulp van van deze donaties konden we ook een kleine bijdrage leveren aan de aankoop en het onderhoud van het stuk land, waar we een technische school willen bouwen met de naam Jacques Laval. Vanwege de donaties die we van alle kanten, vooral uit Europa, ontvingen, konden we een schoolgebouw met 4 klaslokalen bouwen. Onze hoofddoelstelling voor dit jaar 2025 blijft de bouw van een administratief en sanitair blok, zodat de school echt operationeel kan worden. Het werk is nog lang niet voltooid. Wij blijven zoeken naar manieren om dit sociale werk in Mobaye voort te zetten. We blijven missionaire actiecampagnes organiseren om steun te krijgen voor dit werk van Mobaye.

Daarom werd pater Prins Thibault onlangs door de verantwoordelijken van de parochie in Mobaye uitgenodigd het onderwijsproject aan de MOV-groepen van de Sint- Willibrordus parochie van Gemert-Bakel te presenteren. Dat gebeurde op 1 januari 2025.

Al deze gulle gebaren zijn op de eerste plaats een uiting van het christelijk geloof. Een geloof dat niet in zichzelf opgesloten is, maar juist openstaat voor de wereld, openstaat voor de realiteit van Centraal-Afrika, specifiek voor Mobaye.

Prince Thibault CSSp

=====

Reünie van een reis vol contrasten

Een reis van 22 jaar geleden bracht me op 18 januari 2025 naar de parochie in Handel. Over mistige landelijke wegen op weg naar Père Martin van Moorsel en Père Kees Bruin. Onder hun hoede konden we toen op een veilige manier het land en het leven in Kameroen ervaren. Ze namen ons mee naar de dorpen waarbij we verbleven bij de bevolking van Kameroen. Van de hoofdstad Yaoundé tot aan de Baka's in het regenwoud.

Tijdens onze reünie kwamen de herinneringen verrassend snel terug naar boven. Wederom een bijzondere ervaring om zoveel jaren later terug samen te zitten en de ervaringen van ons leven te delen zoals we in Kameroen ook regelmatig bijeenkwamen om onze indrukken van de reis uit te wisselen. Al snel bleek ook nu weer dat er ruimte was voor ieder zijn eigen verhaal en beleving, zowel over onze gezamenlijke reis als over ieders leven.

Voor het vertrek naar Kameroen beseften we allemaal dat dit geen toeristisch plezierreisje ging worden. Er was ruimte voor plezier maar meer nog voor de kennismaking met 'een voor ons' vreemde cultuur met zowel mooie als moeilijke kanten. Binnen de groep werden zowel de positieve als de negatieve aspecten ervan ter sprake gebracht.

In Kameroen genoten we van de gastvrijheid en de manier waarop we in elk dorp met muziek en dans werden ontvangen. Maar daarnaast ervoeren we ook dat we een bezienswaardigheid waren wat ongemakkelijk voelde.

We kwamen ogen te kort terwijl we de dorpen bezochten en tijdens onze tochten in de natuur. Tegelijkertijd werden we geconfronteerd met enge beesten, de warme temperatuur, een taal waarin we ons moeilijk konden uiten en weinig privacy.

Ook het besef dat het verschil in rijkdom en cultuur tegelijkertijd een band schept door de nieuwsgierigheid naar elkaar maar ook een afstand. Alleen al het feit dat wij de mogelijkheid hebben om naar daar te reizen voor een paar weken geeft het grote verschil in rijkdom al aan.

We keken vol verwondering naar het regenwoud maar leerden ook dat de Baka's die er leven werden gedwongen om zich te vestigen vanwege de volkstelling.

We knuffelden met apen die verbleven in een opvang maar hoorden ook dat deze apen nooit meer terug kunnen naar hun natuurlijke habitat en voor altijd in gevangenschap moeten leven.

Een reis vol contrasten zoals ook bleek uit de verschillende verhalen tijdens de reünie.

Marthe van Hattum

Samenbindende kracht

Steeds vaker hoor ik dat groepen katholieken in Tanzania samen een pelgrimstocht (hija in het Swahili) maken. Het is een onderdeel van hun geloof geworden en het hoort erbij zoals gebeden er bij horen. De bedevaart naar het moederhuis van de Graalzusters in Kisekibaha is een tocht naar een plek die een bijzondere betekenis heeft binnen de vrouwenbeweging in het bisdom Same. De Graalzusters hebben in 1972 de katholieke vrouwenbeweging opgericht en zr. Imelda was meer dan 25 jaar de kartrekster. Ik heb jarenlang met deze inspirerende vrouw samengewerkt.

De vrouwen in het bisdom hadden de wens uitgesproken om een eerbetoon aan het graf van zr. Imelda te brengen. In oktober verzamelden de afgevaardigde vrouwenleidsters uit een groot aantal parochies zich in het buurdorp Lembeni. Sommigen kwamen met een grote bus, anderen met kleine minibusjes naar Lembeni. In een processie zijn de vrouwen lopend naar Kisekibaha gegaan (ongeveer 5 km). Onderweg werd de kruisweg gebeden en de rozenkrans. Het was een hete ochtend -nadat de bewolking deels was weggetrokken- en het tempo werd al snel trager.

In Kisekibaha was er een muzikaal onthaal bij de ingang van de missiepost van de Graal. De zusters kwamen de pelgrimerende vrouwen al zingend en joelend tegemoet. En al snel sloten de vrouwen zich daarbij aan. Samen trokken we naar het graf van zr. Imelda waar gebeden werden uitgesproken en een kaars ontstoken.

Na de verlate lunch waren er enkele lezingen. Velen van deze plattelandsvrouwen leven in grote ontberingen. Uit hun geloof halen ze veel kracht. Deze vrouwen zijn de steunpilaar van hun gezin. Zij zijn het die thuis de christelijke waarden onderwijzen. En zij zijn de ruggengraat in hun parochie en kleine basisgemeenschappen. Zonder hen zou de kerk zeker falen in haar missie.

Omdat vele vrouwen van verre kwamen en die dag niet meer naar huis konden zijn ze de hele avond en nacht doorgestaan met bidden. Zo'n (nacht)wake is tegenwoordig ook een veel gebruikte vorm om uiting te geven aan het geloof. Het is niet mijn stijl en ik had de zusters gevraagd of ik een logeerkamer kon krijgen en ik heb heerlijk enkele uren geslapen.

Zo'n twee daagse bijeenkomst is ook een gelegenheid om nieuwe contacten op te doen en bij te praten met anderen.

De vrouwen uit het dorp Chanjale waar ik vroeger gewoond heb, vertellen mij de laatste nieuwtjes uit hun dorp. En natuurlijk halen we vele herinneringen op. heeft het persoonlijke en gezamenlijke geloof van de vrouwen versterkt. Even weg van het alledaagse drukke leven was er tijd voor ontmoeting en om samen je geloof te beleven. Deze samenbindende kracht brengt de vrouwen dichtert tot elkaar.

Marielle Beusmans

Overleden

16 december 2024 is overleden Herman Rutten, broer van pater Ben Rutten, in de leeftijd van 96 jaar.

20 januari 2025 is overleden Janie van den Brink-Wiggerts, zus van pater Otto van den Brink, in de leeftijd van 93 jaar.

7 februari 2025 is overleden onze medebroeder Peter van der Drift, in de gezegende leeftijd van 94 jaar.

10 februari 2025 is overleden Piet Hertsig, broer van pater A. Hertsig, in de leeftijd van 92 jaar.

Trouw aan God en welwillendheid: Een ondeelbaar paar

De manier waarop we ons gedragen tegenover anderen zegt veel over onze relatie met God. Kunnen we trouw zijn aan de Heer zonder liefde te betuigen aan onze naasten? Zonder onze naasten te verwelkomen? In de perikopen van de verloren zoon (Lk. 15:11-32) en de overspelige vrouw (Joh. 8:1-11) verbaast God ons met zijn verrassende manier van handelen. Hij nodigt ons uit om trouw niet te verwarren met starheid. We moeten begrijpen wat trouw en welwillendheid zijn.

“Alles is verbonden” in het geloofsleven

In de gewone zin betekent trouw zijn dat je de persoon die je vertrouwt door bijvoorbeeld het beheer van je zaak toe te vertrouwen, niet teleurstelt; dat je hem volledige carte blanche schenkt. Trouw en vertrouwen zijn dus nauw met elkaar verbonden. En vertrouwen maakt deel uit van de woordenschat van ons christelijk geloof. Het is daarom gemakkelijk te begrijpen waarom trouw zo belangrijk is in het geloofsleven. Dat wil zeggen, in onze relatie met de Heer. Maar geloof

kan niet geïsoleerd beleefd worden. Het vereist dat we in relatie staan met anderen. Daarom is er ook een verband tussen onze trouw aan God en onze relaties met anderen. We zijn trouw aan God door anderen goed te behandelen, door aandacht te hebben voor wat ze doormaken. Dat is vriendelijkheid. De twee perikopen laten zien dat in het geloofsleven “alles met elkaar verbonden is”, vooral vriendelijkheid en trouw.

Trouw aan God en welwillendheid voor de naaste

In de gelijkenis van de verloren zoon is de oudste zoon verbaasd dat de vader feest viert omdat zijn ontrouwe jongere broer weer naar huis gekomen is. Hij denkt dat hij trouw is omdat hij zijn vader nooit heeft verraden of zijn bezittingen heeft “verspild”. Hij heeft niet begrepen dat trouw zijn aan de Vader betekent dat je de verrader met dezelfde ogen moet bekijken als de vader. Hij is gesloten voor bekering. Hij is net zo ontrouw als zijn broer. De oudste zoon is niet trouw omdat hij weigert in te gaan op de uitnodiging van zijn vader: om vriendelijk te zijn, om zich net als de vader te verheugen als hij ziet dat een zondaar zich bekeert.

Het verhaal van de “overspelige vrouw” is een ander voorbeeld van de nauwe relatie tussen trouw aan God en welwillendheid. Omdat ze gezondigd had, werd de vrouw door steniging ter dood veroordeeld door hen die zichzelf rein achtten. Jezus daarentegen toont zich welwillend. Hij redt het leven van de vrouw en laat haar weer opstaan. Zij die dachten dat ze trouw waren vanwege hun onwankelbare gehechtheid aan de wet ontdekken dat ze dat niet zijn. Ze zijn evenzeer zondaars als de vrouw: “wie zonder zonde is, werpe de eerste steen”. Jezus nodigt hen uit om vriendelijkheid te tonen die mensen trouw maakt aan God. Zo leert hij ons dat trouw een dagelijks gegeven is. Het is het dagelijks leven doorspekt met vriendelijkheid. Ik ben trouw als ik vriendelijk ben.

Alphée Mpassi CSSp

=====

Het verhaal van een bevrijde slaaf¹ (deel 1)

Inleiding

In mijn kamer heb ik een ingelijst bevrijdingscertificaat hangen van een slaaf. Tijdens mijn pastorale stage in Bagamoyo, Tanzania, van 1974-1977 heb ik het gekregen van de toenmalige overste van de missie in die stad Frits Versteijnen CSSp. De missie had vele van die certificaten in haar bezit. De meeste waren met zwarte inkt geschreven. Er waren ook hele mooie en kostbare die met een soort zilverinkt geschreven waren. Deze waren

uit Zanzibar afkomstig. Die in mijn kamer hangt is een normaal bevrijdingscertificaat, een zogenaamde “Freibrief” uitgegeven door het “keizerlijke gouvernement” van Duits Oost-Afrika. Het betreft Opolinia Masagu van ongeveer 17 jaar uit de missie van Mandera. Zij werkte op het land en was bezit van ene Kimaya uit Mandera. Zij werd op 21 oktober 1910 door de missie van Mandera vrijgekocht.² De normale prijs voor een ongeletterde slaaf in het binnenland was 33 Shs. omgerekend naar de waarde van het Tanzaniaanse geld in de jaren zeventig van de vorige eeuw.³ Na de Eerste Wereldoorlog kreeg in 1922 Groot-Brittannië het mandaat over het vroegere Duits Oost-Afrika. Dit hield onder

andere in dat zij het materiële en morele welzijn en de sociale ontwikkeling van de bewoners moest bevorderen waaronder uitdrukkelijk ook de afschaffing van de slavernij werd verstaan.⁴

Spiritijnen in Oost-Afrika

Vrijkoop van slaven door de missie was niet beperkt tot enkele gevallen. Toen de spiritijnen in 1863 voet aan wal zetten in Zanzibar en met de evangelisering van Oost-Afrika begonnen, richtten zij zich meteen op de vrijkoop van slaven. Zij hadden geen andere keus want de gehele bevolking van Zanzibar was moslim. Op de slavenmarkt van dat eiland kochten ze vooral kinderen en verzwakte en zieke slaven en slavinnen die vanwege hun lichamelijke gesteldheid niet al te duur waren. In 1868 vestigden zij zich in Bagamoyo tegenover het eiland Zanzibar op het vasteland van wat tegenwoordig Tanzania is. Daar richtten zij vrijheidsdorpen op voor de vrijgekochte slaven omdat op Zanzibar daarvoor geen mogelijkheden waren. Tevens was deze missie bedoeld als een bruggenhoofd voor expansie in het binnenland. Want daar lagen de mogelijkheden voor de bekering van de Afrikaanse bevolking die nog niet geïslamiseerd was. Ruw geschat hebben de spiritijnen in de periode van 1863 tot 1894 ongeveer 4.000 slaven vrijgekocht in Zanzibar en Bagamoyo, waarbij niet inbegrepen zijn de vrijgekochte slaven die vanaf 1877 in de binnenlandse missies zijn vrijgekocht.⁵

Autobiografische verhalen opgetekend door spiritijnen

Er zijn verhalen bekend van slaven in Oost-Afrika die vrijgekocht zijn door missionaire genootschappen. Zo verzamelde de anglicaanse missie van Zanzibar in de jaren tachtig van de 19de eeuw een dozijn van dergelijke verhalen.⁶ Wat de spiritijnen betreft zijn er ook een aantal verhalen bekend. Het bekendste en controversieelste is het verhaal van het slavinetje Suéma.

---

¹ Dit is de verbeterde versie van een artikel dat eerder verschenen is onder dezelfde titel in A. de Jong, *“Zijn hart was Afrikaans”*. *Spiritijnse missionarissen in Oost-Afrika en Nederland*, Nijmegen 2024, 51-59.

² Een goede afbeelding van zo'n bevrijdingscertificaat is te vinden in: *Slavernij en bevrijding in Oost-Afrika in de 19de eeuw*, Berg en Dal 2003, 72.

³ J. Iliffe, *A Modern History of Tanganyika*, Cambridge 1979, 131.

⁴ Iliffe, *A Modern History of Tanganyika*, 247.

⁵ P.V. Kollman, *The Evangelization of Slaves and the Catholic Origins in Eastern Africa*, Maryknoll 2005, 45-46 voetnoot 3.

⁶ A.C. Madan, *Kiungani, or Story and History from Central Africa*, Zanzibar 1886.

Het werd in 1870 gepubliceerd door J. Gaume onder de titel: *Suéma, ou la Petite Esclave Africaine enterrée vivante: Histoire contemporaine dédiée aux jeunes chrétiennes de l'ancien et du nouveau monde* (Suéma, of de kleine Afrikaanse slavin levend begraven: Contemporaine geschiedenis toegewijd aan de christelijke meisjes van de oude en nieuwe wereld), Parijs. Het werd meteen vertaald in het Engels.⁷ Een tamelijk recente vrije bewerking van het verhaal van Suéma in dezelfde taal werd gepubliceerd in Bagamoyo.⁸ In het Nederlands werd het bewerkt tot een drama.⁹ In 2003 verscheen er een korte samenvatting van van de hand van L. van Kessel CSSp.¹⁰

De historicus Kollman heeft de echtheid van het verhaal betwist. Hij stelt dat het verhaal geschreven is door pater Horner om fondsen te verwerven voor de spiritijnse missie in Zanzibar. Om het een zweem van authenticiteit te geven heeft hij het gekoppeld aan een bestaande vrijgekochte slavin die later religieuze zou worden. Voor zijn betoog steunt Kollman op getuigenissen van medebroeders van Horner die felle kritiek leverden op het publiceren van dit verhaal omdat het verzonnen is.¹¹

Het verhaal van de vrijgekochte slaaf Daniel Faraji uit Tanzania heb ik zelf gepubliceerd in een nummer van *Spinet*¹² en in een pas verschenen boek van me.¹³ Het werd opgetekend door de Nederlandse pater Aldert Stam CSSp in de jaren zestig van de vorige eeuw.

Wie is Ambimoyo?

Van de hand van Alexandre Le Roy CSSp verscheen ook een verhaal van een vrijgekochte slaaf: "Ambimoyo ou histoire d'un jeune esclave libéré, racontée par lui-même" (Ambimoyo of de geschiedenis van een bevrijde slaaf, verteld door hemzelf), *Annales Apostoliques de la Congrégation du Saint-Esprit et du Coeur de Marie* 2 (april 1887) no. 6, 71-76. Terwijl het verhaal van Suéma na de publicatie ervan in het Frans vertaald werd in andere talen en er over de echtheid ervan onder spiritijnen en historici discussie ontstond, is het verhaal van Ambimoyo in bijna totale vergetelheid geraakt. Kollman vermeldt het slechts zonder er verder op in te gaan.¹⁴ Direct na publicatie is het in het Engels vertaald.¹⁵ Maar naar mijn weten zijn er onder spiritijnen en historici geen discussies ontstaan over de authenticiteit van het verhaal.

Ambimoyo was een kindslaaf uit zuidoost Tanzania dat geroofd werd door slavendrijvers en op de slavenmarkt van Zanzibar te koop werd aangeboden. Spiritijnen kochten hem vrij en namen hem op in hun weeshuis aldaar. Hij volgde er basisonderwijs. In 1866 werd hij gedoopt en kreeg de naam Patrice. Reeds toen viel zijn intelligentie op bij de spiritijnen.¹⁶ In 1867 begonnen ze al met het onderwijs van Latijn voor de pientere jongens onder de 128 kinderen van de school met het oog op een toekomstige Afrikaanse clerus. Een jaar later startten ze een speciaal onderwijs programma voor deze jongens. Het is het begin van een seminarie. Antoine Scheuermann CSSp is de eerste directeur.

⁷ J. Gaume, *Suéma: or the Little African Slave Who was Buried Alive*. Translated by Mary Elizabeth Herbert, London 1870.

⁸ J. Henschel, I. Kaganda, L. Kaijage, *Tears of Fears. Tears of Joy. The Story of the Slave Girl Siwema*, Bagamoyo s.d.

⁹ *Suema: drama in vijf bedrijven, met zang door Jo*, Nijmegen 1898.

¹⁰ *Slavernij en bevrijding in Oost-Afrika in de 19de eeuw*, Berg en Dal 2003, 84-85, 111 eindnoot 20.

¹¹ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 131.

¹² 'Bevrijd uit slavernij. Het verhaal van Daniel Faraji,' *Spinet* 79 (2024) no. 1, 10-15, no. 2, 7-10.

¹³ De Jong, "Zijn hart was Afrikaans". *Spiritijnse missionarissen in Oost-Afrika en Nederland*, 59-71.

¹⁴ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 245.

¹⁵ 'Patrick Ambimoyo, The Slave,' *The Pilgrim of Our Lady of Martyrs (Little Messenger of the Sacred Heart)* (1889) vol. 5, 137-147.

¹⁶ Kollman, *The of Slaves*, 105, voetnoot 55.

In december van dat jaar had hij vier studenten die speciaal onderwijs volgden in een apart klaslokaal. Patrice Ambimoyo is er een van.¹⁷ Als een veel belovend student voor het priesterschap werd hij in maart 1876 uitgezonden naar Frankrijk om daar zijn studies voort te zetten op het grootseminarie van Langonnet. Maar in juni 1877 keerde hij alweer terug naar Zanzibar. In het najaar van 1876 waren twee Afrikaanse studenten uit de prefectuur Zanguebar die voor broeder opgingen aan tuberculose gestorven. Voordat hij ook daaraan zou bezwijken, werd het beter geacht om hem terug te sturen.¹⁸

Maar in Oost-Afrika was er geen eigenlijk programma voor hogere priesterstudies voor handen, ofschoon hij met nog een paar andere studenten die voor broeder opgingen, elke dag korte conferenties volgde. Patrice haakte uiteindelijk af. Hij trouwde in 1879 in Bagamoyo. Patrice verbrak zijn banden niet met de spiritijnen. Hij werkte in de spiritijnse drukkerij in Bagamoyo voor jaren. In september 1884 overlegden de spiritijnen of hij en zijn vrouw in het ziekenhuis van Zanzibar konden werken zonder blootgesteld te worden aan “gevaarlijke contacten.” Hiermee bedoelden ze dat hij door Europeanen op Zanzibar in dienst zou genomen kunnen worden. Patrice en zijn vrouw keerden in 1885 terug naar Bagamoyo.¹⁹ In dat jaar werd hij daar door een lokale Omani beambte in elkaar geslagen, mogelijk vanwege beschuldiging van collaboratie met de Duitsers. De spiritijnen namen het voor hem op en waren woedend. Ze protesteerden. Hierna deinde hij als de persoonlijke assistent van Mgr. Raoul de Courmont CSSp, de apostolisch vicaris van Zanguebar, tijdens zijn tochten naar de missies in het binnenland.²⁰

Een kritische analyse van het verhaal van verslaving en bevrijding van Patrice Ambimoyo

Het verhaal wordt door Patrice Ambimoyo aan Alexandre Le Roy verteld op een van zijn verkenningsreizen in het binnenland van het tegenwoordige Tanzania. Vreemd genoeg tijdens een trektocht en niet in alle rust op de missie van Zanzibar of Bagamoyo. Dat zou eigenlijk veel meer voor de hand liggen want Le Roy kende Patrice Ambimoyo vrij goed omdat hij nauw gelieerd was aan de spiritijnen in Oost-Afrika. Hij was daar een van de katholieke Afrikaanse elite. Patrice memoreert dat Le Roy hem naar het vrijheidsdorp in Bagamoyo gebracht heeft, hem heeft leren werken en lezen, hem catechetisch onderricht gegeven en ten slotte hem gedoopt heeft (p. 76). Le Roy was in Oost-Afrika van 1881 tot 1892. Ambimoyo werd in 1866 gedoopt, zoals we gezien hebben. Dus deze bewering van hem, als hij hem al gedaan heeft, moeten we op conto van vleierij schuiven of we moeten het “u” opvatten als een aanduiding voor de spiritijnen in het algemeen.

Op 2 september 1886 begonnen Mgr. Raoul de Courmont, Auguste Gommenginger en Alexandre Le Roy vanuit Zanzibar aan een verkenningstocht om een nieuwe missie te stichten.²¹ Het werd de missie van Ilonga. Zij werd op 25 oktober 1886 opgericht door Mgr. De Courmont door op een heuvel die uitzicht gaf op de uitgekozen plaats van de missie een kruis op te richten.²² Het is tijdens deze verkenningstocht dat Patrice het verhaal van zijn slavernij verleden vertelt.

¹⁷ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 146.

¹⁸ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 186-187, 242.

¹⁹ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 242 voetnoot 129.

²⁰ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 245, voetnoot 141.

²¹ A. Le Roy, “À la découverte,” *Les Missions Catholiques* 19 (1887) 293-296, 308-312, 320-322, 330-334, 341-344, 353-356, 365-367, 381. Deze verkenningstocht is ook gepubliceerd in Idem, *Sur terre et sur l’eau. Voyage d’exploration dans l’Afrique orientale*, Tours 1894, 13-92.

²² Le Roy, “À la découverte,” 366

“Beetje bij beetje begint het gesprek en Patrice vertelt me uitvoerig zijn geschiedenis.”²³ Wat deze geschiedenis dan inhoudt, wordt niet meer vermeld. Volgens Le Roy paste het verhaal van Patrice Ambimoyo niet in het verslag van deze verkenningstocht. Hij gaf daarom in een voetnoot aan dat het gepubliceerd zou worden in een ander tijdschrift. Wel geeft hij nog een klein beetje informatie over Ambimoyo. Hij is een christelijke jongeman die Mgr. De Courmont op al zijn reizen vergezeld heeft, - zoals al eerder vermeld is - , maar die nu op de nieuw te stichten missie moet blijven. Hoelang hij meegeholpen heeft met de opbouw van deze missie is onduidelijk, maar in januari-februari 1888 vergezeldde hij weer Mgr. De Courmont op een tocht naar het binnenland.²⁴ In plaats van christelijke jongeman staat er eigenlijk in de tekst een “christelijk kind”.²⁵ Het is goed te weten dat de missionarissen toen hun gedoopte christenen, kinderen noemden.

Patrice heeft zijn verhaal aan Le Roy vertelt in het Frans. Dat ligt voor de hand, omdat hij goed Frans kende gezien zijn verblijf in Frankrijk in de jaren 1876-1877. Naar alle waarschijnlijkheid heeft Le Roy aantekeningen gemaakt van het verhaal en bij thuiskomst deze verder uitgewerkt. Op zijn verkenningstreken had Le Roy altijd pen en papier bij de hand, niet alleen om reisnotities neer te pennen maar ook om tekeningen te maken van mensen, dieren, landschappen etc. Gewoonlijk publiceerde hij zijn uitgewerkte aantekeningen dan meteen in een missietijdschrift. Heeft Le Roy het opgeschreven zoals het hem verteld is? Dat is moeilijk te zeggen. Het verhaal geeft wel de indruk van een jongeman die levendig, met veel verdriet en heimwee naar thuis terugkijkend zijn ontvoering door Arabieren vertelt. Regelmatig roept hij hierbij zijn moeder aan. De taal is daaraan aangepast. Het geheel ademt niet de sfeer van een geletterde persoon die achter zijn bureau een verslag schrijft. Toch is het waarschijnlijk ook geen volledig letterlijk verslag en heeft Le Roy zich enige vrijheid veroorloofd. Maar het is bepaald geen verzonden of uit de duim gezogen verhaal.

Dit kan ook geconcludeerd worden uit het feit dat de naam Ambimoyo niet verzonden is maar toebehoort aan een betrouwbare en vertrouwde vrijgekochte slaaf die nauw verbonden is met de spiritijnen in Oost-Afrika, door hen opgeleid is en persoonlijk assistent is van Mgr. De Courmont.

Ambimoyo komt, zoals hijzelf zegt, uit Ungindo (p. 72). Dat is het woongebied van de Ngindo stam in zuidoost Tanzania.²⁶ Zijn geboortedorp heet Undondé (p. 72). Op een kaart die Tanganyika in 1912 voorstelt, wordt de naam Undondé als een gebied aangeduid in zuidoost Tanzania dat onder Ungindo gelegen is.²⁷ Het is de streek bij de rivier Ruvuma waar de Ndondé stam woont. Het is een kleine stam die in de jaren tachtig van de vorige eeuw 12.000 mensen telde.²⁸ Zoveel is dus wel zeker dat Ambimoyo tot het Ngindo volk behoorde dat een groot deel van zuidoost Tanzania bevolkte en dat zijn geboortedorp/geboortestreek gelegen was dicht bij de rivier Ruvuma.

Onduidelijk is het of Ambimoyo geroofd wordt door Afrikanen of door Arabieren. Wel wordt hij twee keer doorverkocht aan moslims, waarschijnlijk Arabieren of gearabiseerde Swahili van de kust. De tocht naar de kust, naar de kustplaats Kiloa, die gewoonlijk Kilwa heet, wordt beschreven met de gruwelijkheden die op al deze slavenkaravanen gebeuren. In Kilwa wordt hij op de slavenmarkt verkocht en verscheept naar Zanzibar, waar de grootste slavenmarkt van Oost-Afrika was. Daar wordt hij een paar keer doorverkocht en uiteindelijk vrijgekocht door een spiritijn.

Wat zijn nu de waardevolle elementen van dit verhaal? De kidnapping, de bijzondere naam voor een niet-Afrikaan, de man met een bril, voor een Arabier (p. 72, 73) en een blanke (p. 76), de karavaan van slaven en de

---

²³ Le Roy, “À la découverte,” 344.

²⁴ Kollman, *The Evangelization of Slaves*, 245 voetnoot 141.

²⁵ Le Roy, “À la découverte,” 344.

²⁶ J.E.G. Sutton, ‘The Settlement of East Africa,’ in B.A. Ogot, *Zamani. A Survey of East African History*, Nairobi 1974, 82.

²⁷ J. Iliffe, *Tanganyika under German Rule 1905-1912*, London 1969, xii.

²⁸ J. Knappert, *East Africa. Kenya, Tanzania and Uganda*, New Delhi 1987, 369.

wijze waarop ze behandeld worden, de naamsverandering maar de nieuwe Arabische naam wordt niet vermeld, de boottocht van Kilwa naar Zanzibar met uitbraak van de pokken, de slavenmarkt in Zanzibar, de Arabier die hem tot moslim wil bekeren, de vrijkoop door een spiritijn, opname in het vrijheidsdorp van Bagamoyo, het leren werken, lezen en bidden, catechese en doop.

Uit de inleiding van het verhaal van Ambimoyo door Le Roy (p. 71) blijkt duidelijk dat het gepubliceerd wordt om fondsen te verwerven voor het Genootschap tot Voortplanting van het Geloof en daarmee indirect voor de spiritijnse missie in het apostolisch vicariaat van Zanguebar. Zij werd gesubsidieerd door dit Genootschap in haar missie-apostolaat. Daarnaast wil het verhaal ook aantonen dat de missionaire strategie van de spiritijnen in het vicariaat Zanguebar effectief is. Vrijgekochte slaven komen tot het geloof en leren beroepen aan. Zij worden opgevoed tot goede christenen die zelf in hun behoeften kunnen voorzien.

Albert de Jong CSSp

Deel 2 in het Spinet van maart/april

Jarigen in januari

4	Gerry Aben	11	Peter van der Drift (overleden 7 februari 2025)
8	Martin van Moorsel	14	Clement Amoako
9	Zr. Antonia Pepers	16	Peter Nnolim
26	Christopher Ndala		

Jarigen in februari

8	Mariëlle Beusmans	24	Domingos Monteiro
17	Kees Bruin	27	Frans Timmermans

Jubilarissen 2025 worden in de volgende Spinet vermeld!

En toen werd het stil

En toen werd alles stil.
Ondoordringbare stille stilte
waarin ik nog trachtte te stamelen:
“Mijn God, ik dank U voor mijn leven
met die ontelbare kansen en genaden
mij gegeven,
gedurende zovele jaren,
mij de gelegenheid biedende
er iets van te maken.
Dank voor de vóór- en tegenslagen:
Voor de verrijkende dialogen
met gemarginaliseerden,
gevangenen en verslaafden;
voor mijn vijanden en ontelbare vrienden die,
mij begrijpende of niet,
zo belangrijk waren om te worden
wie ik ben geweest
voor al die mensen,
die ik op mijn levensweg,
het geluk had te ontmoeten.
Dank voor alles, Heer!
Alleen aan U zij alle lof en eer.
Amen”

Peter

Bij het overlijden van Peter van der Drift op 7 februari 2025 is deze tekst, door hemzelf gemaakt, op zijn bidprentje gezet, zoals hij graag wilde.

Dat hij moge ruste in vrede.